

EDITORIAL

Atuhan ngan pakasyon an mga opensiba han kaaway

Ha larang nga pugngan an pagselebrar han anibersaryo han Bagong Hukbong Bayan (BHB) ha Marso 29, usa na liwat nga koordinado nga opensiba han mga pankombat nga operasyon, saywar, panraugdaug ha masa ngan waray wantas nga panmomba an ginlalansar han Armed Forces of the Philippines (AFP) ngan Philippine National Police (PNP) ha mga prente gerilya ha magkalain-lain nga dapit han nasud.

Ha luyo han grabe nga krisis ha ekonomiya ngan pakabuhì han masa, bilyun-bilyon piso nga pondo an gagamiton ha magastos ngan puno ha kurapsyon nga mga operasyon han AFP ngan PNP. Nagpinatakas an mga pasista ha paggamit han ira mga bag-o nga mga helicopter, *drone*, idro nga pangerra, pusil, kanyon, mga bomba ngan yukut-yukot nga mga tropa agud hadlukon an bug-os nga nasud ha ira armado nga poder.

Sugad hadton Disyembre, waray pulos nga naglalaum an National Task to End Local Communist Armed Conflict (NTF-ELCAC) ngan an AFP ngan PNP nga mapupugngan

nira an pagselebrar han mga rebo-lusyunaryo nga pwersa ngan katawhan ha anibersaryo han PKP. Pinaagi han pukaw nga pag-atubang han mga yunit han BHB ha tinagdagko nga operasyon han AFP, nahimo nira nga maglikay ha mga dependisibo nga agway ngan hikawan an kaaway han target ha ira pankombat nga operasyon ngan panmomba. Bunga hini, relatibo nga guti la an nakabot nga kadaugan han AFP ha luyo han todo nga nasyunal nga opensiba hini itanding hadton Marso 2020. Mas importante, hini nga Enero, nakaglansar an mga yunit han BHB ha magkalain-lain nga rehiyon han mga taktikal nga opensiba kontra ha mga

pagal ngan kulang na ha suplay nga mga tropa han kaaway nga pakyas ha ira mga opensiba nga operasyon antes hira bumalik ha ira mga kam-po. Tikang han pag-abre han 2021, naipreserbar han BHB an relatibo nga himubo nga tantos han mga dependisibo nga agway itanding ha kadamo han mga iginlansar nga taktikal nga opensiba.

Agud makalikay ha mga dependisiba ngan makuha an inisyatiba ha paglalansar han mga taktikal nga opensiba, kinahanglan igpabilin an hitaas nga balitang han panmilitar nga disiplina han ngatanan nga yunit han BHB ngan padayon nga magpakabatid ha mga ginerilya nga pamaagi agud makalikay ha paniktik han kaaway gamit man an *drone* o mga espiya. Kinahanglan hugot nga bantayan an gios han mga yunit han kaaway ngan basahon an mga opensiba nga plano hini. Samtang ginpipili han BHB an mga agway nga iglalansar hini, kinahang-

lan liwat permi andam an mga yunit hini agud epektibo nga atubangon an mga agway nga dara han kaaway.

Kadungan hini, kinahanglan magplano han mga taktikal nga opensiba kontra ha nahihimulag nga mga tropa han kaaway, mga *tactical outpost*, linya ha suplay han kaaway ngan iba pa nga maghumok nga target. Importante liwat nga target ha mga taktikal nga opensiba an mga helikopter, *drone*, idro ngan iba pa nga pankahanginan nga higamit han AFP. Kinahanglan pilion han BHB an pinakatukma nga lugar, oras ngan higayon para ha paglansar han mga taktikal nga opensiba.

Kinahanglan dirudiretso nga pakusgon an suporta han base panmasa para ha hukbo labina atubangan han waray-hunong ngan ginpapaiha nga mga operasyon ilarum han Retooled Community Support Program (RCSP) han AFP nga tahub para ha pan-garison ha mga baryo agud puypuyon an masa ngan ihimulag hira ha hukbo. Diri liwat angay bayaan nga mautod an sumpayan han hukbo ngan masa, dirudiretso nga pakusgon an mga rebolusyunaryo nga organisasyon

masa ngan pagpasulong han mga agraryo nga pakigbisog para ha interes han masa. Kinahanglan magpakaupay ha paggamit han magkalain-lain nga porma han paggios ngan pagtipa han masa ha presensya han militar kasugbong han armado nga pakigbisog han hukbo ngan mga yunit milisya. Sumarig ha hiluag ngan hilarum nga suporta han masa para ha paniktik, ha pagseguro han suplay ngan pagbakyang ha mga yunit han BHB ha pagpasulong han hiluagan nga ginerilya nga pakiggerra.

Kadungan han gitgitay nga pakig-away ha magdig-on nga base, kinahanglan padayon nga pahiluagon an teritoryo nga gin-gigiusan han mga yunit han BHB. Kinahanglan pahiluagon an mga panmasa nga pakigbisog, tukuron an mga organisasyon ngan pahiluagon o abrihan an mga bag-o nga prente gerilya. Pinaagi han dirudiretso nga pagpahiluag, mahihimo nga mahikawan hin pokus an kaaway, unaton an iya pwersa ngan hatagan hin mas hilapad nga wada para ha opensiba nga inisyatiba han hukbo han katawhan.

Pauru-utro na nga napakyas an

AFP ngan hi Duterte ha kada tuig nga deklarasyon nga pupulbuson an BHB. Buksas na nga buwa an waray-hunong nga saywar ngan mga kampanya han "pagpasurender" Sukwahi ha propaganda han kaaway, padayon nga nakakatagam-tam an BHB han hilarum ngan hiluag nga suporta tikang ha masa nga parag-uma ha kabaryuhan tungod ha pagsulong han ira pakigbisog para ha tinuod nga reporma ha tuna ngan kontra ha ngatanan nga porma han paniniyupi ngan panraugdaug. Padayon nga nagseserbe an BHB komo giya ngan kabakyang han masa nga parag-uma samtang ginlalansar nira an mga pakigbisog para ha reporma nga agraryo. Padayon hini nga ginpapatuman an responsabilidad ha produksyon ngan buruhaton ha ekonomiya, edukasyon, kalibsugan, kultura ngan mga pambaryo nga karukayaknon.

Sugad han mga naglabay nga mga higayon, ginsalin-urog an anibersaryo han hukbo ngan Partido ha pamaagi nga haum ha sitwasyon. Ha mga lugar nga waray operasyon militar, nakakagtirok an masa ha mga sikreto nga asembliya ha baryo o bukid. Ha mga lugar nga gindudumog han nag-ooperasyon nga tropa han kaaway, naglalansar hin mas gudti nga katitirok an masa ngan mga Pula nga mangaraway. Guti man o dako, diri naiibanan an kamahinungdanon han paghinumdom ha adlaw han pagkatukod han BHB agud hinumdumon an mga bayani ngan martir han nasud, igselebrar an mga nakab-ot, tudlukon an mga kaluyahan ngan dugang nga mag-madig-on agud sugbungon an magbug-at nga responsabilidad ha pagpasulong han gerra han katawhan.

An presente nga kamutangan han gerra mayda katugbang nga grabe nga sakripisyo ha parte han hukbo han katawhan. Kinahanglan ini agud igpreserbar an mga pwersa han BHB, mapahilarum an suporta han katawhan, ngan madepensahan an mga organisasyon masa ngan pahiluagon an erya ha operasyon han BHB. Kinahanglanon ini nga mga sakripisyo agud ipasulong an tinguha han katawhan Pilipino para ha nasyunal nga demokrasya. **AB**

Bolyum LII Ihap 5 | Marso 7, 2021

Igin-gagawas an *Ang Bayan* ha yinaknan nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray ngan Ingles.
Nakarawat an *Ang Bayan* han mga kontribusyon ha porma han mga artikulo ngan balita. Gin-aaghat liwat an mga mambarasa nga magpaabot han mga suson ngan rekomendasyon ha ikauuswag han aton mantalaan.

Gin-uunod

Editorial: Atuhan ngan pakyason an mga opensiba han kaaway	1
Buruhaton rekoberi butnga han pandemya	3
PNP, gin-ambus han PNP-Sorsogon	3
BHB-EV, natapod nga mapapakyas an AFP	4
Crackdown ha Southern Tagalog	4
Atake ha mga tagpanalipod han mga Tumandok	4
Panraugdaug ha mga Moro	5
5 nga sibilyan, ginpatay ha Bikol	5
Waray na inosente	5
An pulitika han bakuna	6
Pag-aalang ha pagpabakuna	7
Kaseguruhan ha ekonomiya han kababayin-an	7
Bilyun-bilyon nga kita han mga telco	9
Imperyalista nga panmumulitika ni Biden	9
Industriya han papel namamanganpangan bumagsak	10

Igin-gagawas an *Ang Bayan* duha kabeses kada bulan han Komite Sentral han Partido Komunista ng Pilipinas

Buruhaton rekoberi ha butnga han Covid-9 ngan atake han kaaway

Ha butnga han suso nga pakat han kaaway ngan waray-hunong nga nakapokus nga operasyon militar ha usa nga prente gerilya ha Timog Katagalugan, naningkamot an Bagong Hukbong Bayan (BHB) nga maglansar hin buruhaton rekoberi ha Maro.

Haros usa kadekada nga naba-yaan han mga kasama an Maro. Ha Maro iginpundar an syahan nga liso han rebolusyon ha lugar. Nakapagpalutaw dinhi han mga kaapi han rebolusyunaryo nga organisasyon masa ngan mga Pula nga mangaraway ngan kumander. Tungod hini, pira katuig nga ginpukusan han kaaway an Maro agud rub-on an ira pagkaurusa. Nagpakat dinhi han mga detatsment han CAFGU ngan nagtukod han paramilitar nga grupo ngan *vigilante*. Han sumamwak an pandemya nga Covid-19, nagtukod gihapon hin mga tsekpoynt ha mga karsada.

Mayda mga paningkamot nga balikan an Maro pero ha hilaba nga panahon nagin tarabukan la ini han BHB pakadto ha iba nga erya. Durot han pagsunod ha kagiusan nga pagtutul-id ngan panginahanglan para ha mas hilapad nga base han prente gerilya, determinado nga ginbalikan han BHB an Maro.

Kulang hin kahibaran ha lugar, tereyn ngan masa an yunit han BHB nga ginpakat ha lugar. Kundi puhunan nira an riko nga rebolusyunaryo nga kasaysayan han Maro agud maisugon nga sungsgunon an suso nga pakat han kaaway ngan kadtunon an masa.

Dagmit nga gin-adman han yunit an kamutangan han masa ha Maro. Tungod ha krisis han pandemya nga Covid-19, nahiaagum an masa han grabe nga kakurian ngan kawaray hin pakabuhi. Damo nga kabras nga parag-uma ngan trabahador ha uma an waray makakabyahe agud maming han trabaho tungod ha militarista nga *lockdown*. Kadam-an ha mga parag-uma waray kalugaringon nga tuna ngan nakapailarum ha bahinay nga 60-40 pabor ha agaron maytuna.

Ha syahan nga bulan han yunit han BHB ha Maro, naglansar hira hin kampanya nga sanitasyon ngan

edukasyon hiunong ha Covid-19. Naghatag hira han libre nga tsek-ap ngan iba pa nga serbisyo medikal ha masa. Ginbuligan liwat nira an mga anak han masa nga parag-uma para magbaton han modyul. Nagtutdo liwat hira ha paggamit han selpon ngan *internet* para ha *flexible learning*. Binulig liwat an yunit ha buruhaton produksyon ha erya.

An pagbulig han BHB ha matagadlaw nga buruhaton ngan kakurian ha butnga han Covid-19 naghagdalan agud gumaan ngan makaguruginhawa an mga residente ha lugar. Nagkamayda hira hin panahon agud buligan liwat an BHB nga bugos ha kasingkasing nira nga ginsupportahan. Kalakip ha ira mga ginhi-

mo an pagpalikay han yunit ha mga operasyon militar ngan paggiya ngadto ha talwas nga lugar.

Han makakarawat an yunit han mando nga maglansar hin aksyon militar, dagmit nga nagbunga an paningkamot ha buruhaton masa. Ha bulig han masa, nahisikreto an ira presensya ha mga nag-ooperasyon nga sundalo ngan nakaglansar hin madinaugon nga opensiba kontra ha kaaway nga kulang hin duha kakilometro an kahirayo ha usa nga tsekpoynt han militar ngan pulis.

Waray magin ulang an suso nga pakat han kaaway o kakulangan hin kahibaran ha lugar agud utro nga mabalikan an masa ha mga rekoberi nga erya. Kahuman han syahan nga bulan ha buruhaton rekoberi han yunit han BHB, nagselebrar an katawhan ha Maro tungod kay utro nira nga nakaupod an BHB. AB

PNP, gin-ambus han BHB-Sorsogon

TULO NGA PULIS an nasamaran ha ginhimo nga ambus an Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Sorsogon ha Barangay Putiao, Pilar hadton Pebrero 22. Usa hini hi MSgt. Osmer Edwin Apa.

Ini nga aksyon han BHB baton ha mga krimen han PNP ha masa nga Sorsoganon. Landaw hini an pagmasaker ha lima nga parag-uma ha Dold, Bulan hadton nakalabay nga tuig ngan pagpatay kan Michael Bagasala, hadto anay Pula nga mangaraway. Ini nga mga operasyon duso han lokal nga programa nga kontra-insurhensiya han Regional Task Force Katoninongan asin Kauswagan.

Misamis Occidental. Gin-gamaan han BHB an mga tropa han 10th IB ha Barangay Lampasan, Don Victoriano hadton Enero 30. Lima nga sundalo an napatay.

Surigao del Sur. Patay hi Darwin Suazo, aktibo nga elemento han CAFGU ha gama han BHB ha Hitaob, Barangay Awasian, Tandag City hadton Pebrero 3.

BHB-EV, natapod nga mapapakyas an dedlayn han BHB ha Samar

Natapod an Bagong Hukbong Bayan-Eastern Visayas (BHB-EV) nga utro nga mapapakyas an bag-o nga dedlayn han 8th ID nga "pulbuson" an tu-lo nga prente gerilya ha rehiyon ha ikaduha nga kwarto han 2021, ngan an ikaupat antes mahuman an termino ni Rodrigo Duterte.

Ha sumat hini yana nga bulan, ginsering han BHB-EV nga maabot na ha 18 pankombat nga batalyon han Armed Forces of the Philippines (AFP) ngan Philippine National Police (PNP) an nag-ooperasyon ha rehiyon. Amo ini na an pinakadamo nga konsentrasyon han tropa han estado ha kasaysayan han lugar. Diri mamenos ha 15 nga bungto an pokus yana han mga operasyon kombat. Kalakip hini an Southern Leyte, Leyte ngan Biliran nga hadto na nga gindeklara nga "libre ha insurhensiya."

Hadton Pebrero nagpakat liwat hin 226 nga mga elemento han PNP Special Action Force. Labot hini, mayda 86 nga detatsment han CAFGU nga nakadisponer ha rehiyon. Nagamit an AFP dinhi hin mga pan-gerra nga idro, helikopter ngan *drone*.

Atubangan hini, dirudiretso nga nahiagum han mga kaswalti an AFP ngan PNP. Hadton Pebrero 13, duha nga elemento han PNP-SAF an napatay ha aktibo nga depensa han Rodante Urtal Command ha Ginagdanan, San Roque, Northern Samar.

Kahuman han duha kaadlaw, gin-ambus naman han pareho nga yunit han BHB an 43rd IB ha Barangay Cagbigajo, Pambujan ha pareho nga prubinsya.

Hadton Pebrero, diri mamenos ha upat nga opensiba an nahilansar han BHB kontra ha nag-ooperasyon nga tropa han AFP ha bawnderi han Samar ngan Eastern Samar.

Diri liwat epektibo an kampanya nga pwersado nga pagpasurender han AFP. Gin-amin mismo han 19th IB nga "nabalik" gihapon ha pag-pultaym an pira nga mga "surenderi." Ginsering ini han kumander han yunit-militar kahuman han usa nga seremonya han pwersado nga pagpasurender ha Matuguinao hadton Pebrero. AB

Crackdown ha Southern Tagalog: 5 patay, 8 gin-aresto

LIMA AN GINPATAY ngan walo an gin-aresto ha mala-Tokhang nga mga operasyon han pulisya ngan militar ha Southern Tagalog tikang han Marso 4. Kaagahon ginhimo ini nga mga operasyon.

Ginpatay han mga pulis hi Emmanuel Asuncion, lider han Bagong Alyansang Makabayan (Bayan)-Cavite ha hedkwarters han mga trabahador nga gin-uukyan niya ha Dasmariñas, Cavite hadton Marso 7.

Kadungan hini, ginsikmit han mga pulis an mag-asawa nga Ariel ngan Chai Evangelista, mga istap han UMALPAS KA, kalakip an ira 10-anyos nga anak ha Nasugbu, Batangas. Ginpatay an mag-asawa samtang nakaeskapo an ira anak. Nahisumat liwat an pagpatay han mga pulis ha aktibista nga hira Michael Dasigao ngan Mark Lee Bacasno han Sikkad-K3 ha Montalban, Rizal.

Ha pareho nga adlaw, magkasunod nga gindakop han mga pulis hira Steve Mendoza han Olalia-KMU ngan Elizabeth Camoral han Bayan-Laguna ha Cabuyao, Laguna; ngan Nimfa Lanzanas han Kapatid-Southern Tagalog ha Calamba.

Duha nga lider parag-uma an gindakop ha Montalban, Rizal ngan usa pa nga katutubo nga Dumagat ha Tanay. Ginreyd liwat an balay ni Lino Baez han Payan-Batangas ha Sto. Tomas, kundi waray hiya didto sanglit waray hiya kadakop.

Hadton Marso 4, magkasunod nga gin-aresto hira Ramir Corcolon, myembro han nasyunal nga konseho han Courage, ha San Pablo, Laguna; ngan Arnel Laguinas, hadto anay unyonista ha pabrika han Honda, ha Sta. Rosa.

An mga mandamyento nga gin-gamit ha mga operasyon gin-gawas nira Laguna Judge Divinagracia Bustos-Ongkeko, Manila RTC Judge Jose dela Rosa, ngan Manila RTC Judge Jason Zapanta. Hi dela Rosa liwat an nag-isyu han mandamyento nga gin-gamit han mga pulis nga nagmasaker ha siyam nga lider Tumandok ha Panay hadton Disyembre 2020.

Atake ha mga tagpanalipod han mga Tumandok

BRUTAL NGA GIN-ATAKE han mga ahente han estado an duha nga tagpanalipod han mga Tumandok hadton nakalabay nga semana.

Ginpusil ngan napatay han nagpakilala nga mga pulis hadton Pebrero 28 hi Julie Catamin ha Malitbog, Tapaz, Capiz. Hi Catamin kapitan han Barangay Roosevelt han pareho nga bungto. Iginbuksas ni Catamin nga gintamnan hin mga armas ngan eksplosibo an balay han upat nga residente han iya barangay hadton Disyembre 2020. Kadungan hini nga insidente an pagmasaker ha siyam nga parag-uma nga gin-ngaranan nga Tumandok 9.

Hadton Marso 3, ginbuno ha ulo ngan ha gutok han duha nga waray makilal-i nga lalaki hi Atty. Angelo Karlo Guillen ha Gen. Luna St., Iloilo City. Hi Guillen abogado han mga pamilya han mga Tumandok ngan parag-uma nga gin-aresto ha Capiz ngan Iloilo hadton Disyembre 2020. Kaupod liwat hiya ha mga abogado nga nag-salawad han petisyon kontra ha Anti-Terror Law (ATL). Natindog hiya komo kabug-usan nga sekretaryo han National Union of People's Lawyers-Panay.

Panraugdaug ha mga Moro ha tahub han "gerra kontra-terorismo"

Bisan ha butnga han pandemya, padayon nga nagsasabrag an rehimen Duterte han ngirhat ha mga komunidad han mga Moro ha tahub han "gerra kontra-terorismo." Tikang Disyembre 2020, yukut-yukot nga pamilya an nag-ebakwet durot han pag-atake han Armed Forces of the Philippines (AFP) ha ira mga komunidad ha kunohay mga operasyon nga paglanat ha "nasasalin nga pwera" han Bangsamoro Islamic Freedom Fighters (BIFF), Abu Sayyaf ngan gudti nga grupo nga ginsusumpay han rehimen ngan US ha "ISIS." Diri mamenos ha unom nga menor de edad ngan usa nga burod an namatay durot hini nga mga operasyon.

Lanao del Sur. Tulo nga kabataan an napatay samtang usa nga burod an nasamaran han atakihon han mga elemento han 5th IB an Moro Islamic Liberation Front Extension Camp, ha Amai Manabilang hadton Pebrero 20. Ginkanyon ngan gin-istraping han mga sundalo an komunidad sakob hin 15 minuto.

Hadton Pebrero 4, ginbomba naman han 55th IB an mga komunidad ha Alonganan ngan Buayan, Datu Piang tungod kay mayda nakita kuno nga mga kaapi han BIFF ngan Dawlah Islamiya didto.

Basilan. Hadton Enero 29, masobra 40 kapamilya an nagkagikan han atakihon han mga pwera han AFP an ira mga komunidad ha Barangay Bohebeca, Tipo-tipo. Usa an nareport nga namatay samtang usa an nasamaran.

Ha Barangay Seronggonon, mayda naman 200 kapamilya an nag-ebakwet hadton Enero 12 han umatake an Joint Task Force Basilan ha ira komunidad.

Maguindanao. Duha nga bata an grabe nga nasamaran ha panmomba han 57th IB ha Sambula-

won, Datu Salibo hadton Disyembre 13, 2020. Namatay na an usa ha mga biktima hadton Pebrero 14.

Ginbomba ngan gin-istraping liwat han 57th IB ngan 2nd Mechanized Battalion an mga residente han Barangay Pusaw ha Shariff Saydona Mustapha hadton Disyembre 15. Namatay ha insidente hi Ramea Damada Lakim nga hadto anay pito kabulan nga burod. Nagresulta an mga panmomba ha pag-ebakwet han 1,500 nga pamilya.

Sulu. Ha Patikul ngan Jolo, diri mamenos ha 12 nga kababayin-an nga Moro an gin-aresto ha duha nga insidente han panrekisa hadton Oktubre 10, 2020 ngan Pebrero 10 tungod kay posible kuno hira nga magin *suicide bomber*. Kalakip ha ira an mga iroy nga mayda gutiay nga puya. Gintudlok hira nga mga balo, asawa ngan anak kuno han mga lider han Abu Sayyaf. AB

5 nga sibilyan, susrunod nga ginpatay ha Bicol

LIMA NGA SIBILYAN an ginpatay han mga sundalo ngan pulis ha bublag nga mga insidente tikang Marso 1 ha Camarines Norte ngan Camarines Sur. Ginpagawas nira nga mga "inato" kuno an mga biktima ngan mga kaapi o tagsuporta han Bagong Hukbong Bayan.

Tulo an ginmasaker ha Barangay Lanot, Mercedes, Camarines Norte hadton Marso 3. Ginpanmusil han mga pasista an mga biktima nga hira Enrique Cabilles, Arnel Candelaria ngan Nomer Peda.

Ginpatay naman han mga sundalo hi Kagawad Melandro Verso ha Barangay Talobatib, Labo, Camarines Norte hadton Marso 1. Ginreyd han 70 nga sundalo an iya balay. Ha pareho nga adlaw, ginpatay an usa pa nga residente han Barangay Balogo, Pasacao, Camarines Sur.

Pag-aresto. Ha Sorsogon, gin-aresto hadton Pebrero 23 an parag-uma nga hi Salvador Magas kahuman masamaran ha pagpabuto han 22nd IB ha Barangay Marinab, Bulan.

Gin-aresto liwat hadton Disyembre 2020 ha Barangay Lalud, Bulusan hira Enriqueta Guelas, 62, ngan Elizabeth Estilon, 41. Burod hi Estilon hin dakpon han militar. Hira an ika-duha nga bats nga ginkasuhan han pagtalapas han Anti-Terror Law.

Ha Negros Occidental, ginreyd han gintig-ob nga pwera han 94th IB ngan pulis an tulo nga balay ha Barangay San Antonio, Himamaylan City hadton Marso 3. Gin-aresto nira an parag-uma nga hira Salvador Carpentero ngan Jillian Delfin.

Waray na hin "inosente" ilarum han ginproponer nga balaud

HUGOT NGA GINTIPAHAN han bloke nga Makabayan an proposisyon nga ginsalawad ha Kongreso hadton Marso 2 nga magtatanggal han batakan nga katungod nga ikunsidera nga inosente an usa nga indibidwal tubtub diri pa napapamatud-an an iya krimen.

Sering hini, gintatanggal han House Bill No. 7814 an batakan nga mga proseso han hustisya ha mga ginsususpetsaran nga dabi nga iligal nga droga.

Ilarum hini, dayon nga gintatahapan nga mayda sala komo protektor o nagsesepti han usa nga tawo kun mayda hiya kakilala nga nag-eksport hin iligal nga droga ngan ginbuligan niya ini nga makaiwas ha pag-aresto.

Mayda liwat sala dayon an usa nga mada-dakpan hin resibo o anuman nga papeles nga mayda kalabutan ha importasyon o eksport hini. An anuman nga ebidensya nga naghatag han pondo an usa nga kilalado nga importer o eksporter hin droga ha usa nga indibidwal awtomatiko nga hihimuon nga "ebidensya" kontra ha iya. Damo pa an iba nga prubisyon nga nagtatanggal han batakan nga katungod han mga indibidwal nga posible dabi o diri dabi ha iligal nga droga.

An pulitika han bakuna

Personal nga gintapo ni Rodrigo Duterte an mga bakuna nga inabot tikang ha China ha Villamor Airbase hadton Pebrero 28. Hadton Marso 4, umabot na gihapon an haros 500,000 dosis tikang ha Covax Facility han World Health Organization (WHO). Labot ha mga pankalibsugan nga trabahador, prayoridad han rehimen nga mabakunahan an mga sundalo ngan pulis. An Pilipinas an pinakaurhi nga nasud nga nakakarawat han bakuna ha Southeast Asia, bisan pa ini an mayda ikaduha nga pinakahitaas nga ihap han mga natapnan ha rehiyon. Inabot ini ha panahon nga 241 milyon dosis na an naihatag ha 103 nga nasud ha bug-os nga kalibutan.

Ha datos han *Bloomberg* hadton Pebrero 12, 36.2% pa la han populasyon han Pilipinas an ginlangkob ha mga kontrata ha suplay han nasud. Waray pa bisan usa hini an umabot ha nasud. Luyo han pag-abot han mga bakuna, naungbaw ha Pilipinas an pag-alang ha pagpabakuna. Mayda mga trabahador ha kalibsugan nga dumiri ha pagpaturuk han Sinovac tungod ha nahibabalitaan nga himubo nga epektibidad hini ha ira ranggo.

Diplomasya gamit an bakuna

"Donasyon" han China ha Pilipinas an 600,000 nga bakuna han CoronaVac nga ginhimo han Sinovac Biotech. Kaparte ini han ginngaranan nga "diplomasya gamit an bakuna" ngan diri han planado nga pagpalit han guberno nga ginhimo nga rason agud makautang hin bilyun-bilyon piso. Imbes nga tagdon an bakuna ha karukayaknon nga makatawo, gin-gagamit han mga nasud nga nagmamanupaktura hini an ira suplay agud ipasulong an ira interes ha ekonomiya, pulitika ngan diplomasya. An "donasyon" han China, pananglitan, mayda katugbang nga kundisyon nga an 100,000 nga dosis hini ihahatag ha militar. Dugang pa hini an kontrata ha pagpalit han dugang nga dosis, o pagseguro han mga proyekto o pantang, pagpadako han impluwensya ngan iba pa.

Kalakaran liwat han China an diplomasya ha bakuna ha Latin America, Africa ngan iba pa nga nasud ha Southeast Asia. Andam ini magpautang hin \$1 bilyon agud ipamalit han nasering nga mga nasud

han bakuna nga ginhimo han China. Ginhimo hini nga "prayoridad" an mga militar han Pakistan, Nepal ngan Cambodia – mga nasud nga hirani ha ginkontra hini nga India.

Sugad han China, nagamit liwat han diplomasya nga bakuna an Israel ha mas grabe nga pamaagi. Ginhatag han nasud an mga "sobra" nga dosis ha mga nasud nga butaray nga nasuporta ha okupasyon hini ha Jerusalem. Samtang ini gintatalikdan an obligasyon nga hatagan hin bakuna an katawhan nga Palestinian ha okupado hini nga mga teritoryo. Ha yana, lahos 50% na han populasyon han Israel an nabakunahan, samtang gutiay pa la nga 2,000 dosis an ginhatag hini ha Palestine.

Ginpapagserbe liwat han India ngan Russia an mga ginhimo hini nga bakuna ha mga panmilitar nga katuyuanan.

Nasyunalismo ha bakuna

Ginruba han selektibo nga diplomasya ha bakuna an mga paningkamot han WHO nga seguruhon nga diri mababayaan an mga trabahador ha kalibsugan ngan bulnerable nga mga grupo ha mga kablas nga nasud. Kundi nahiuna na nga nagluya an gintukod hini nga sentro, an Covax Facility, durot han paghakin han mga riko nga nasud ha suplay han bakuna ha ginngaranan nga "nasyunalismo ha bakuna."

Ilarum han "nasyunalismo ha bakuna," 60% han suplay ha bakuna ha kalibutan ginpareserba la para ha 16% han pankalibutan nga populasyon durot han pagtatago han mga riko nga nasud. Sigon ha mga

sumat, nagpareserba an US hin mga bakuna nga upat kabeses mas damo ha iya molupyo, an Canada naman unom kabeses ngan an mga nasud ha European Union hin doble ha ihap han ira mga residente.

Tungod hini, ura-ura kakulang an natirok nga bakuna han Covax Facility. Hadton Disyembre 2020, 400 milyon dosis pa la ha target nga 2 kabilyon an natirok han pasilidad. Imbes nga bakuna, pondo an ginpatapod han US. Kapot han mga kompaniya nga US an tulo ha unom nga aprubado na nga mga bakuna. An US gihapon an mayda usa ha pinakadako nga kapasidad nga magma-nupaktura. Hini nga naglabay, naghangyo an Mexico hin bakuna ha US, kundi direkta ini nga gindid-an tungod kay "prayoridad han guberno ni Biden an katawhan nga Amerikano."

Waray liwat tumugot an US nga mahatagan han suplay yana an Pilipinas luyo han pagpresenta han rehimen han mas hitaas nga presyo ha pagpalit. Kukumpletuhon anay hini an mayoriya han iya kalugaringon nga katawhan, antes magtikang nga mag-eksport han bakuna ha ikaduha nga parte pa han tuig.

Sigon ha WHO, kinahanglan mabakunahan an minimum nga 60% han katawhan agud makab-ot an "herd immunity" o kolektibo nga kapas han populasyon nga atuhan an sakit. Tungod ha nasyunalismo ha bakuna, gintatantiya nga ha 2024 pa masusuplayan an kadam-an han mga nasud nga waray o nagkukulang han igparalit han ginkinahanglan nga bakuna agud maabot ini.

AB

Pag-aalang ha pagpabakuna

SAMWAK HA BUG-OS nga kalibutan an pag-aalang ngan kawaray-pagtapod ha mga bakuna kontra Covid-19. Gindurot ini han mga pagdududa ha kabug-usan nga katalwasan, importansya ngan epektibidad ha mga bakuna ha naglabay nga mga tuig. Ha damo nga lugar, nakagamot ha kasaysayan an pagruhaduha han katawhan ha mga bakuna.

Ha US, pananglitan, mas damo nga Itom ngan Hispanic an waray pagtapod ha mga bag-o nga bakuna itanding ha mga busag. Tungod ini kay ha damo nga higayon, gindabi hira ha mga eksperimento o pag-aram nga waray igpahibaro ha ira. Durot liwat ini han sistematisiko nga diskriminasyon ha ira han sistema han kalibsugan nga mayda paggapil ha mga busag.

Ha usa nga pag-aram nga ginhimo tikang han 2015 tubtub 2019, usa an Pilipinas ha mayda pinakahitaas nga pag-alang ha katalwasan han mga bakuna, labina an mga bakuna nga para ha mga bata. Durot ini han mga dokumentado nga kabaraka ha bakuna nga Dengvaxia. Ha kapareho nga panahon, hinamubo liwat an pagtapod ha mga bakuna ha damo nga nasud ha Europe. Bisan ini kun napamatud-an ha aktwal nga epektibo ngan talwas an damo ha mga bakuna.

Nakasumpay gihapon an pagdududa ha mga bakuna ha pagsikretuhay han dagko nga kompaniya ha parmasyutika ha ira pangaliskay. Sugad hini an kinaiya han mga negosyo ha bakuna nga ginpapauswag ngan ginmamanupaktura diri para ha kaupayan han ngatanan, kundi para ha kapitalista nga tubo han pipira.

Sugadpaman, gin-iinsister han World Health Organization nga an importante ha pinakadagmit nga panahon amo an maproteksyunan an katawhan, labina an mga trabahador pankalibsugan ngan an mga bulnerable nga grupo, kontra ha hospitalisasyon, grabe nga pagkasakit ngan kamatayon. Ngatanan nga mga bakuna nga aprubado na epektibo kontra hini. Mahugot ini nga ginrerekomenda han ahensya bisan ha mga nasud nga mayda bumutho nga mga bag-o nga baryant.

AB

EDSA 35. Sobra 500 an nagtirok ha atubangan han Camp Aguinaldo ha Cubao, Quezon City hadton Pebrero 25 agud hinumdumon an ika-35 nga anibersaryo han pag-alsa nga EDSA. Ginpangunahan ini han Bagong Alyansang Makabayan (Bayan) ngan mga nasyunal-demokratiko nga organisasyon. Ginlansar liwat an mga protesta ha Laguna, Angeles City, Baguio City, ngan Naga City.

BakwitSchool7. Nagprotesta an mga myembro han Save Our Schools Network ha Quezon City hadton Pebrero 22 ngan Cebu City hadton Pebrero 28 agud ipanawagan an dagmit nga pagpagawas ha pito nga gin-aresto nga mga estudyante nga Lumad, magtuturo ngan datu ha Bakwit School ha Cebu hadton nakalabay nga bulan. Ginkundenar liwat nira an pwersado nga pagpauli ha pito nga kabataan nga Lumad ngan pagbalhin ha mga gin-aresto hin waray magpahibaro ha ira mga abugado ngan kapamilya.

DuterTUTA. Usa nga dalikyat nga rali an ginhimo hadton Marso 5 han mga myembro han League of the Filipino Students ha atubangan han embahada han US agud kundinaron an padayon nga panginlabot han US ha nasud.

3.5 milyon nga kababayin-an, nawarayan hin kaseguruhan ha ekonomiya durot han *lockdown*

SAKOB HIN USA katuig nga lockdown han rehimen Duterte, nadugangan hin 3.5 milyon an ihap han mga kababayin-an nga "waray kaseguruhan ha ekonomiya." Tikang ha 16 milyon hadton 2019, 19.54 milyon na hira ha 2020.

Pinakaapektado an mga paraguma ngan trabahador nga kababayin-an nga nalugi ha ura-ura kahimubo nga presyo han ira mga produkto ngan hiluagan nga pagserra han gudti nga mga pabrika. Kalakip dinhi an 1,000 nga trabahador nga kadam-an kababayin-an nga gintanggal ha pabrika ha Laguna han Hanes, kompaniya nga nagmamanupaktura hin mga bado.

Ha magkalain-lain nga parte han kalibutan, mas damo nga babaye itanding ha lalaki an nawarayan hin trabaho ngan/o ginpili nga magpermi ha balay agud panginanuon an ira mga pamilya. Ha usa nga pag-aram gamit an datos ha US

ngan India hadin Marso 2021, hamos doble an porsyento han natanggal nga kababayin-an nga trabahador itanding ha porsyento han kalalakin-an nga trabahador ilarum han pandemya. Ha kabug-usan, katin han kababayin-an an 39% han pankalibutan nga empleyo, kundi 54% han mga nawarayan hin trabaho mga babaye. Tungod ini kay kadam-an ha ira nagtatrabaho ha mga sektor nga pinakaapektado han pandemya. Sugad liwat, damo ha ira an napupwersa nga magpatuman hin mas damo nga trabaho ha panimalay ngan pas-anon an pagtututdo ha ira mga anak durot han pagserra han mga eskoylahan.

Mas grabe an datos ha Pilipinas diin damo na ha kababayin-an an daan na nga diri gin-aapi ha datos han pwersa han kusog-pagtrabaho. Ha *labor force survey* hadton Oktubre 2020, 45% la han kababayin-an an gin-ihap, itanding ha 72.3% han kalalakin-an.

Ha usa nga pag-aram nga ginhimo ha sektor han *e-commerce* ha Asia, nahibaruan nga mas damo nga kababayin-an nga Pilipino an nawarayan han trabaho dinhi itanding ha mga igkasi nira ha iba nga nasud. Hinamubo an ihap han kababayin-an nga nakatin han higtaas nga pusisyon hadton nakalabay nga tuig itanding ha 2018. Diri sugad kadam-an an nawarayan han pusisyon ha Thailand, Hongkong ngan Vietnam nga waray magpatuman hin sugad kamahugot nga *lockdown*.

99%

o 14.5 milyon nga

estudyante an "pasado" ha *blended learning*, sigon ha report han Department of Education. **Diri ini matuod-tuod, sigon ha mga senador.**

Reperens: Senate Hearing, Marso 3, 2021

↑ ₱100

panawagan han mga trabahador nga **umento ha inadlaw nga suhol** atubangan han paghitaas han presyo han mga paplitan yana nga pandemya.

↓ ₱700 Milyon

an **nawawara nga kita** han mga trabahador kada adlaw ha mga lugar nga nakapailarum pa giha-pon ha *general community quarantine*.

Reperens: Department of Labor and Employment, Marso 2021

2,800

kaso han **rasista nga pangatake** ngan **diskriminasyon** ha US kontra ha mga **Asian American** tikang han nanlasurbo an pandemya nga Covid-19, **8 kabeses** nga mas damo itanding hadton 2019.

Reperens: Stop AAPI Hate

Masobra 60

raliyista na an namatay ha panmusil han militar ngan pulis ha Myanmar tikang han **Pebrero 26** ha masobra usa kabulan nga **inadlaw-adlaw nga protesta** kontra ha **hunta militar**.

₱500 BILYON NGAN ₱921 MILYON

balor han mga kontrata ha mga kompaniya nga **Chinese** nga gintanggalan hin epektibidad han mga upisyal han gubyrno hadton Enero-Pebrero.

Dabi hini an mga kompaniya nga kabakyang han China ha pagtukod han mga iligal nga istruktura ha West Philippine Sea.

B.1.351

baryant han Covid-19 nga syahan nga nakitan an ha **South Africa**.

Nahisumat nga **mayda 6 ha kada Pilipino an natapnan** hini nga baryant hadton Marso 2.

PROCLAMATION 1107

nagrereklasipika ha tulo nga
"special non-working holiday"

(mga ispesyal nga adlaw nga waray trabaho kundi mayda suhol) ngadto ha **"special working holiday"** para ha tuig 2021.

- Nobyembre 2
- Disyembre 24
- Disyembre 31

Bilyun-bilyon nga kita han mga *telco* ha butnga han pandemya ngan mahinay nga serbisyo

Bilyun-bilyon an ginkita han duha nga kompaniya ha telekomunikasyon (*telco*) durot han *lockdown* nga nagpwersa han mayoriya nga populasyon nga tumapod ha maluya, mahinay ngan utud-utod nga serbisyo hini. Pinakadako an ginhitaas ha ihap han mga *subscriber* o kumuha han serbisyo nga *home broadband* tungod kay resikitos ini ha mga *work-from-home* ngan *online class*. Sigon ha usa nga senador, diri sugad ha sukot han kuryente nga poyde diri dayon bayaran, permi bug-os an pagsukot han duha nga kompaniya. Ha iskema nga "pre-paid," nagbabayad anay an mga konsyumer antes magamit an serbisyo han mga *telco*.

Ha karukayaknon han rebenyu, dako an kita han PLDT (diin nakapailarum an Smart) nga sigon ha hepe ha operasyon hini nga hi Manuel Pangilinan, nakaeksperyensya hin usa nga "maranggat" nga tuig hadton 2020. Ginsering ni Pangilinan nga pinakahitaas ha kasaysayan han kompaniya an ₱171.5 bilyon nga rebenyu nga natirok hadton 2020. Humitaas liwat hin 9% an neto nga kita han kompaniya ngadto ha ₱124.5 bilyon durot han 18% nga paghiluag han serbisyo nga *broadband* hini. Mayda hini yana 73 milyon nga *subscriber*.

Ha kaso han Globe Telecommunications, gumuti hin 2% an rebenyu ngan 13% nga neto nga kita hadton 2020. Sugadpaman, kumita gihapon

ini han ₱9.5 bilyon durot han paghitaas han serbisyo nga *home broadband* hin 23%. Mayda ini 76.6 milyon *subscriber* na yana.

Ginsesering nga nagdagmit na an serbisyo han *internet* ha nasud itanding hadton nakalabay nga tuig. Tikang ha pwesto nga 111 hadton 2019, ika-86 na ha 140 nga nasud ha listahan han kapaspas han *mobile internet*. Sugadpaman, lahos la ha katunga an kapaspas hini (25.77 *megabytes per second* o *mbps*) itanding ha pankalibutan nga abereyds (46.74 *mbps*). Waray gihapon gin-uswag an kapaspas han *fixed internet* nga nakaraysang ha 32.7 *mbps* itanding ha 98.96 *mbps* nga pankalibutan nga abereyds. Hadton nakalabay nga tuig, ura-ura kadamo

han nagreklamo hiunong ha nauutod nga mga miting ngan klase nga nanginginahanglan hin mas paspas ngan istable nga *signal*. Naagi an serbisyo nga *mobile internet* ha mga *cellsite* samtang an *fixed internet* naagi ha *fiber*, *cable* o *DSL*.

Ura-ura kalimitado pa gihapon an luggop han serbisyo nga *internet*. Ha yana, mayda la 20,000 *cell tower* nga naserbe ha masobra 113 milyon nga mga *subscriber* ha nasud. Karuyag sidngon, naserbe an usa nga *cell tower* ha 4,000 nga balay o pamilya. Sigon ha mga eksperto ha industriya, kinahanglan aada ha 200-300 pamilya o 1,000 nga *subscriber* la an ginseserbisyuhan han kada *cell tower*. Manginginahanglan hin dugang nga 50,000 *cell tower* an nasud agud makalanat ha paspas ngan istabilidad han *internet* ha Vietnam.

Ha pagbista kasumpay hini ha Senado hadton Marso 4, aada ha 3.6 milyon la ha masobra 22 milyon nga estudyante ha mga pampubliko nga eskoylahan an mayda akses ha *internet*. AB

Imperyalista nga pamumulitika ni Biden ha Middle East

UMANI HAN HILUAGAN nga pagsukna an imperyalista nga maniobra ni US Pres. Joseph Biden ha Middle East yana nga katapusan nga semana han Pebrero. Ha usa nga gapil, ginmanduan niya ha pwersa militar han US nga bombahon an Syria ha ngaran han "gerra kontra-terorismo." Ha luyo nga gapil, dumiri hiya nga sirutan an prinsipie han Saudi Arabia kahuman isapubliko an sumat nga nagdabi hini ha brutal nga pagpatay ha usa nga mamamahayag.

An panmomba ha Syria hadton Pebrero 26 amo an syahan nga aksyon militar nga direkta nga ginmando ni Biden. Ginhimo ini ha bawnderi han Syria ngan Iraq. Nagresulta ini ha pagkamatay han diri mamenos ha 17 nga indibidwal, nga sigon ha Pentagon, mga milisya nga Iraqi nga mga myembro kuno han mga terorista nga organisasyon.

Ginkukunsidera han Syria nga pagtamastamas ha soberaniya ngan teritoryal nga integridad hini an

panmomba. Sukwahi ini ha ginsaad ni Biden nga tatapusan an gerra nga dirudekada na nga ginlalansar han US ha rehiyon. Ha yana, iligal nga gin-ookupar han mga tropa nga US ngan kaalyado nira nga mga milisya an norte-este nga parte han nasud. Makikit-an dinhi an Delta Crescent Energy, kompaniya han US nga nagmimina han lana ngan iligal nga pagsakob han Syrian Democratic Forces hadton 2020.

Ha luyo nga gapil, waray ginpa-

tok nga sangksyon hi Biden ha prinsipie han Saudi Arabia nga hi Mohammed bin Salman, nga nagmando ha pagsikmit, pagtortur ngan brutal nga pagpatay ha mamamahayag nga hi Jamal Khashoggi hadton 2018. Kilalado hi Khashoggi komo kritiko han prinsipie. Regular hiya nga nagsusurat hiunong ha *crackdown* han Saudi kontra ha mga aktibista ngan brutal nga gerra hini kontra ha Yemen.

An Saudi Arabia usa ha pinaka-suok nga alyado han US ha Middle East. Amo ini an mayda pinakadako nga reserba han lana ha bug-os nga kalibutan, ngan an ginkukuhaan han US hin maabot ha 10 milyones bariles han lana kada adlaw. AB

Industriya han papel, namamangpangan hin pagruspak

Kalakip ha mga pabrika nga nalugi ngan nagserra butnga han pandemya an nag-uusahan nga kompaniya nga nagmamanupaktura han *newsprint* (papel nga gin-gagamit ha pag-iimprenta han dyaryo) ha Pilipinas. Ha pagbista han Tariff Commission hadton Pebrero 16, pormal nga ginsumat han Trust International Paper Corp. (TIPCO) an temporaryo nga pagserra han planta hini ha Mabalacat, Pampanga hadton Hunyo 2020. Nawarayan han trabaho an ngatanan nga 258 nga trabahador hini.

Bisan kun naghihingyap, malabo na nga makabangon an kompaniya.

Prinsipal nga gintutudlok nga rason ha pagkalugi han TIPCO an pagbaha han imported nga papel ngan kawaray suporta para ha mga lokal nga mga prodyuser. Sugad han iba pa nga mga lokal nga kompaniya, dako an lugi han kompaniya tungod kay dako an gin-gagastos hini ha produksyon ngan diri hini akos makidudrungan ha mga barato nga produkto han mga langyaw nga mga kompaniya. Diri akos han kita han kompaniya an gastos agud magpa-uswag han makinarya. Bumagsak an baligya ngan kita hini kahuman bak-lason han gobyerno an taripa ha gin-iimport nga papel.

Ha konserbatibo nga tantiya han Tariff Commission, kinahanglan patukan an imported nga mga produkto nga papel hin taripa nga diri mamenos ha ₱2,470 kada metriko-tonelada (MT) agud masalbar an lokal nga mga kompaniya. Kundi ₱980 kada MT la an ginpatuman han Department of Trade and Industry hadton 2015. Ginluros pa ini han rehimen Duterte ngadto ha ₱800 han 2016 ngan ₱640 hadton 2017.

Damo na nga mga prodyuser hin papel an nagerra ha nakalabay nga duha kadekada. Ha yana, 23 na la an nagpapabilin nga kompaniya nga nagmamanupaktura han papel ha nasud, tikang ha 43 han 2001 ngan 27 hadton 2010. Kadam-an (21) ha nahibibilin nga mga

planta aadto ha Luzon. Kalakip ha mga produkto hini an mga papel nga pan-imprenta ngan suratan, tisyu, karton, *paper bag*, ngan *brown packaging paper* nga prinsipal nga himo ha imported nga *virgin pulp* (produkto tikang ha kahoy nga ginagamit nga prinsipal nga sangkap ha paghimo han *high-grade* o de-kalidad nga papel) ngan *wastepaper* (ginamit nga papel).

Bumagsak tikang ha ₱26 bilyon hadton 2019 ngadto ha ₱21 bilyon han 2020 an kabug-usan nga balor han naprodyus nga papel ha nasud. Ha luyo nga gapil, umabot naman ha ₱71.2 bilyon an kabug-usan nga ginimport han nasud han 2019, haros pito kabeses nga mas hitaas ha ₱10.4 bilyon nga nahilista hadton 2005.

Dako nga limitasyon ha lokal nga mga prodyuser an kawaray han teknolohiya agud magmanupaktura han *virgin pulp*. Nagtikang an todo-todo nga pag-import han *virgin pulp* han nasud hadton 2010 pa han magserra an Paper Industries Cor-

poration of the Philippines (PICOP) ha Surigao del Sur. An PICOP amo an nag-uusahan nga lokal nga kompaniya nga mayda kapas nga magprodyus han nasering nga produkto.

Komo alternatibo, nagamit an mga lokal nga mga kompaniya han *wastepaper* ha produksyon. Mayda gintatantiya nga 80 nga planta nga mayda kapas nga magkumbert han *wastepaper*. Sugadpaman, ginsumat han Food and Agriculture Organization hadton 2014 nga diri sadang an teknolohiya hini agud batunon an internal nga demand han nasud. Gin-iimport gihapon an parte (10%) han *wastepaper* nga gin-gagamit han mga lokal nga prodyuser. Tungod kay atrasado an teknolohiya hini nga mga planta, relatibo nga mas himubo an kalidad han papel nga napoprodyus han Pilipinas itanding ha gin-iimport tikang ha iba nga nasud. Tungod hini, napeperdi ha kumpetisyon an lokal nga hinimo nga papel han mas dagko nga langyaw nga mga kompaniya nga nakakaprodyus han mas damo ngan mas barato.

Mayda gihapon upat nga gudti nga planta ha Pilipinas nga nagpoprodyus han *abaca pulp* nga gin-gagamit ha paghimo hin kwarta, *tea bag* ngan iba pa nga produkto nga papel. Sugadpaman, diri ini napupulsan han nasud tungod kay puros gin-eeksport la an ira mga produkto. Gintatantiya nga duha ha tulo kaparte han kabug-usan nga napoprodyus hini gin-ieksport ha Europe. Pinakadako hini an Newtech Pulp ha Lanao del Norte, subsidiyaryo han multinasyunal nga kompaniya nga Glatfelter nga nakabase ha US. Usa ha mga kliyente hini an Unilever, multinasyunal nga kompaniya nga nakabase ha Europe nga nagtatag-iyah han Lipton Tea.

